

Den skäggige mannen i båda målningarna – visst är de lika!

Mannen i »Den första nattvarden« (till vänster) föreställer doktor José Vilches, autentisk läkare i levande livet och gudfar till konfirmanden. I målningen bär han dock tydliga drag av Pablo Picassos pappa.

Mannen ovan, i målningen »Vetenskap och välgörenhet«, föreställer en läkare på bild, men är i själva verket ett porträtt av modellen, Pablos pappa, själv konstnär som tidigt insåg sonens begåvning och satte honom i konstskola.

Pappa Picasso central som läkargestalt i sonens tidiga måleri

■ Två verk av den tonårige Picasso har fångat mitt intresse. I både stil och innehåll ligger de långt ifrån hans senare, och mer kända, abstrakta måleri.

Pablo Ruiz Picasso, som föddes 1881 i Málaga, hade artistiskt påbrå: pappan, José Ruiz Blasco, var konstnär och lärare vid San Telmo konstskola. Det har berättats av ögonvittnen att Pablo visade mycket svaga livstecken vid födseln. Barnmorskan stod handfallen och helt handlingsförlamad. Men faderns yngre bror, som var tillstädes, var läkare och kunde ett knep. Han lutade sig över den till synes livlösa kroppen och blåste ett rejält moln cigarrök mot den lille Pablos ansiktet, varpå den spåde gossen tog sitt första andetag, hostande och grimaserande!

När Pablo var 10 år gammal flyttade familjen tvärs över Spanien till staden La Coruña vid Biscayabukten, där pappan hade fått arbete vid konstskolan. År 1895 flyttade familjen ånyo, denna gång till Barcelona. Det var faderns klättring på karriärstegen som gjorde dessa flyttningar nödvändiga. Nu blev han lärare vid La Ljonja-skolan för »de sköna konsterna«.

En stor sorg drabbade nu familjen. Pablos lillasyster Conchita avled i difteri,

vilket tog Pablo hårt. Han förbannade Gud för orättvisan och de lönlösa bönerna. Från den stunden insåg han att goda människor inte kunde räkna med att alltid bli väl behandlade.

För att hedra Conchitas minne valde han nu att göra det han kunde bäst, dvs att måla. Han började sina konststudier i den skola där fadern var anställd. Denne hade naturligtvis tidigt sett sonens talang.

»Första nattvarden« målades 1895–1896, alltså när Picasso var endast 15 år. Den visar hans syster Lola, som knäböjer vid altaret. Hon bär en bländande vit klänning, och det gnistrar om hennes långa slöja.

Strax bakom henne står en man. Det är förstås hennes pappa? Nej, det är en vän till familjen och tillika Lolas gudfader, doktor José Vilches. Dennes son, en liten korsångare med kerubansikte, står och lutar sig mot altaret.

Tavlan mäter 119×166 cm. Den är det första verk som Picasso visade offentligt. Vid konst- och industriutställningen i Barcelona fick han positiv kritik. Han lovordades för att »verket av en ny artist visar prov på känsla och samtidigt bestämda penseldrag«. Han visar betydande mognad i bildens komposition, koloriten är underbar och kontrastverkan mellan flickan och den mörka bakgrunden är skickligt utförd.

Det andra verket. »Vetenskap och välgörenhet«, som mäter mäktiga 197×250 cm, är också en olja på duk, utförd 1897 i Picassos första egna ateljé. I tavlans centrum ligger en sjuk kvinna, blek och tagen. På hennes vänstra sida står en kvinna med ett litet barn på armen. Hon bär nunnekläder och bjuder den sjuka kvinnan att dricka. Denna verkar dock inte att bry sig. Kanske orkar hon inte?

På den andra sidan sitter en allvarlig man i civila kläder, säkert en läkare på sjukbesök. Han tar pulsen med sin vänstra hand. I den högra håller han sannolikt ett fickur. Han granskar det intensivt.

Är det manne doktor Vilches? Nej, det är Pablos pappa som har suttit modell i läkarrollen. Inte heller de övriga personerna på tavlan är »autentiska«: Den sjuka kvinnan var en tiggerska, som tjänade en slant på att agera modell. Nunnan var en kvinnlig bekant till familjen. Hon hade lånat kläderna av en väninna, en äkta nunna.

I det nedre vänstra hörnet står P Ruiz Picasso. Namnet Picasso härrörde från mamman, María Picasso López. Snart kommer han att signera sina verk med endast detta namn.

Denna tavla blev Picassos genombrott.

Det är lite lustigt att vännen/doktorn avbildas på tavlan med nattvardsgången, medan pappa Picasso ikläder sig läkarrollen på den andra målningen. Intressant är också att de båda männen är påtagligt lika.

Var läkaryrket måne en dröm för Pablo Picasso? För pappa José? Däröfvet man förvisso intet, men faderns yngre bror – mannen som gav Picasso livet med sin cigarr – var läkare.

Var denna tavla, i symbolisk form, Picassos sätt att tacka för rökpuffen?

Däremot har den eventuelle tvivlaren på huruvida Picasso kunde måla annat än modern konst rimligen fått svar. Picasso har med all önskvärd tydlighet visat att han till fulländning behärskade även naturalistiskt måleri. Hans senare ständiga sökande i nya stilarter blev ett oupphörligt letande efter en väg mot förenkling.

Ett besök ordinerar på Museu Picasso i Barcelonas gamla stad. Museet är intressant på flera sätt, bl a på grund av att det inrymmer enbart verk av Picasso, och dessutom hans allra tidigaste arbeten. Det invigdes 1963, och Pablo Picasso var själv mycket engagerad i dess tillkomst. Några år före sin bortgång 1973 skänkte han för övrigt ett mycket stort antal tavlor till samlingarna.

Magnus Carlsson

*läkare och författare, Jönköping
(mac@dtc.se)*

Referenser

- Kastenbaum R. Old men created by young artists: time-transcendence in Tennyson and Picasso. *Int J Aging Hum Dev* 1989;28(2): 81-104.
- Cohen MM Jr. Picasso and the art of distorsion and dislocation: the artist as researcher and experimentalist. *J Craniofac Genet Dev Biol* 1991;11(2):61-95.
- Planas CF. *Museu Picasso de Barcelona. Guide to the museum.* Barcelona: Ajuntament de Barcelona; 1998.